

**Gemeente
Haarlem**

HANDBOEK HAARLEMSE MINIBOSSEN

Een klein bos, een groot effect

15 oktober 2019

Cindy Kruidenberg

Beheer en Beleid Openbare Ruimte

Inhoudsopgave

Inleiding

Wat is een Tiny Forest

Haarlemse minibossen

Tiny forest en Haarlems minibos

Stappenplan

Stappenplan Tiny Forest Haarlem

Bijlage 1: mogelijke locaties voor realisatie minibos

Bijlage 2: handboek Tiny Forest

1. Inleiding

Door de raad is de wens uitgesproken om één of meerdere Tiny Forest(s) te realiseren, hiervoor is een motie aangenomen op 15 februari 2018. Daarnaast is het in het uitvoeringsprogramma 2019 van de Structuurvisie Openbare Ruimte opgenomen dat er een Tiny Forest gerealiseerd gaat worden.

De basis van een Tiny Forest is het terugbrengen van natuur en bos in de directe leefomgeving van onze bewoners. Hierbij wordt uitgegaan van de inheemse begroeiing die van nature voorkomt in de omgeving van de locaties die beoogd zijn. De grondwaterstand, het type bodem en de kans dat de begroeiing ook goed aanslaat is daarbij van doorslaggevend belang.

Kortom, het is een methode om inheemse bossen te herstellen, maar dan op kleine schaal. Daarnaast is ook het educatieve element een belangrijk basiselement voor het realiseren van een Tiny Forest.

Vanuit het IVN, een landelijke natuurorganisatie, is dit concept in 2015 voor het eerst gelanceerd in Nederland. Inmiddels zijn er tientallen stadsbosjes gerealiseerd. Er is gaandeweg een mooi handboek en stappenplan opgesteld vanuit het IVN, zodat het ook voldoet aan een aantal criteria en de gemeente of andere organisaties zoveel mogelijk rendement kunnen behalen met de aanleg van een Tiny Forest.

De randvoorwaarden en eisen vanuit het landelijke handboek willen we in principe altijd volgen zodat we een herkenbaar en bewezen project kunnen uitvoeren, maar in een aantal gevallen zal dat niet haalbaar zijn.

Met dit Handboek Haarlemse minibossen geven we aangepaste randvoorwaarden, die minimaal gevolgd moeten worden. Hiermee garanderen we een basiskwaliteit als de optimale variant van het IVN niet gehaald kan worden.

Met het realiseren van minibosjes in Haarlem geven we uitvoering aan een aantal doelstellingen die in het Haarlems beleid en door het bestuur zijn vastgesteld. Dit zijn onder meer:

- Structuurvisie Openbare Ruimte
- Klimaatadaptatieagenda
- Ecologisch beleidsplan
- Bomenbeleidsplan

1.1 Wat is een Tiny Forest

Een Tiny Forest is een klein compact stadsbosje. Het bestaat uit inheemse bomen en struiken en biedt een aangename plek voor insecten, vogels en andere dieren. Met het aanleggen van een Tiny Forest willen we de natuur terug brengen in stad en wijk, in de directe leefomgeving van onze inwoners.

Het verhoogt de biodiversiteit, vermindert hittestress en zorgt voor een betere waterbuffering in een stenige omgeving. Het biedt een fijne leer- en leefomgeving voor kinderen en bewoners. Doordat je relatief veel bomen en boomsoorten gebruikt op ongeveer 200m² krijg je een grotere variatie in de woonwijken. Door de diversiteit aan bomen en struiken trekt dit veel insecten en vogels aan. Tot slot verhoogt meer groen in de directe leefomgeving van mensen de gezondheid van mensen. Met een relatief eenvoudig concept dat herkenbaar is voor inwoners kunnen we doelstellingen die we lokaal hebben gesteld behalen met een mondiaal concept.

2. Haarlemse minibossen

Tiny Forest en Haarlems minibos

Het landelijke handboek voor een Tiny Forest is opgesteld met diverse kenmerken en eisen (zie bijlage). Het concept Tiny Forest kent echter merkrechten en daarom moet aan alle landelijke voorwaarden worden voldaan om deze naam te mogen voeren. In veel gevallen is het in Haarlem niet mogelijk om aan alle eisen van het Tiny forestprogramma te voldoen. Bijvoorbeeld omdat het benodigde oppervlak niet toereikend is of er geen school is die het adopteert en onderhoudt. Om dan toch volgens het principe van de Tiny Forest gedachte te vergroenen is dit Handboek Haarlemse minibossen opgesteld. Hiernaast staat een overzicht met de minimale eisen om een Haarlems minibos te realiseren zodat kwaliteit en duurzaamheid van het aan te brengen groen zijn gewaarborgd.

Kenmerken en eisen van een Haarlems minibos
<ul style="list-style-type: none">
• Er is een studie gedaan (veldwerk en deskresearch) naar de meest voorkomende inheemse soorten in de regio.
<ul style="list-style-type: none">
• Er staan uitsluitend inheemse bomen en struiken.
<ul style="list-style-type: none">
• De bodem is bewerkt volgens de Tiny Forest plantmethode.
<ul style="list-style-type: none">
• Er moet een ruimte beschikbaar zijn van zo mogelijk 200 m² voor het realiseren van een minibos. Bij toevoeging van elementen zoals paden en speelelementen is meer netto ruimte voor de begroeiing nodig.
<ul style="list-style-type: none">
• Er staan minimaal 25 verschillende soorten bomen, struiken en heesters.
<ul style="list-style-type: none">
• Er moeten 3 tot 5 bomen per vierkante meter staan.
<ul style="list-style-type: none">
• Takken, blaadjes en dode bomen blijven liggen.
Het bosje is overal minimaal 4 meter breed, zonder onderbreking (zoals een pad).
Het heeft een mulchlaag van minimaal 15 cm dik.
Het heeft de eerste 2 jaar een hek rondom om de jonge boompjes te beschermen.
<ul style="list-style-type: none">
• Het bosje kan minimaal 8 jaar lang ongestoord groeien.
Het minibos is mede geplant door buurtbewoners en schoolkinderen. Hiervoor indien mogelijk ook het moment van een boomplantdag inzetten.
Het minibos mogen buurtbewoners als ontmoetingsplek gebruiken. Een bankje of speelaanleidingen plaatsen, door gemeente te faciliteren.

3. Stappenplan

Om te zorgen dat we zoveel als mogelijk aansluiten bij de criteria en uitgangspunten van de Tiny Forest volgen we als gemeente Haarlem wel het stappenplan uit het Handboek Tiny Forest van het IVN. Die bestaat uit zes stappen waarbij we met een goede voorbereiding een duurzaam Haarlems Minibosje kunnen realiseren. Een aantal stappen zijn vereenvoudigd of teruggebracht naar punten die haalbaar zijn op de vaak kleine locaties in de stad.

1. Veldverkenning bosgemeenschap

Het is belangrijk om te weten welke soorten van oorsprong in het gebied voorkomen. Deze inheemse soorten zijn het belangrijkste uitgangspunt bij het realiseren van een minibos.

2. Bodemonderzoek

Het slagen van een goed Haarlems bosje begint bij de bodem. Door te weten welke bodem je hebt waar de bomen uiteindelijk in groeien, kunnen betere en duurzame keuzes worden gemaakt om te zorgen dat de bomen goed aanslaan. Om dit vast te stellen zijn de volgende stappen nodig:

- Controleren aanwezigheid kabels en leidingen
- Bodemtype vaststellen
- Dichtheid van de bodem vaststellen
- Voedselrijkheid bepalen
- Grondwaterstand vaststellen

3. Conditie topklaag onderzoeken

4. Bodembewerking

Het voorbereiden van de bodem is cruciaal. Een goede bodem is essentieel voor het aanplanten van de bomen en struiken.

5. Beplantingsplan maken

Een beplantingsplan, de vorm en inrichting van het minibosje, begint op papier.

6. Beheer regelen

Zo mogelijk in samenwerking met de buurt, scholen en andere partners die kennis, vaardigheden en enthousiasme met zich meebrengen.

7. Plantdag

De daadwerkelijke dag dat er geplant gaat worden is het leukste onderdeel. Nu gaan de bomen echt de grond in. De start van een bosje.

Dit is een uitgave van gemeente Haarlem,
15 oktober 2019

Tekst: Cindy Kruidenberg, Niels van Esterik

Postbus 511
2003 PB Haarlem
Tel. 14 023

haarlem.nl